

Centrum Badań
nad Uprzedzeniami

Jak Polacy postrzegają szkoły publiczne i niepubliczne: preferencje dotyczące szkolnictwa w Polsce

Marta Piekarczyk

Warszawa, 2014

Obecny raport oparty jest na wynikach ogólnopolskiego sondażu uprzedzeń (Polish Prejudice Survey) skonstruowanego przez Centrum Badań nad Uprzedzeniami Uniwersytetu Warszawskiego a przeprowadzonego przez CBOS Polska w lipcu 2013 roku. Zadając w tym sondażu pytania dotyczące szkolnictwa kierowaliśmy się przekonaniem, że jest ono coraz silniej poddane procesom segregacji społecznej a dostęp do niego jest coraz silniej determinowany warunkami ekonomicznymi, w których wychowywane jest dziecko. Biorąc pod uwagę fakt, że prawo do nauki jest konstytucyjnym dobrem zapewnionym obywatelom Polski, jakiegokolwiek procesy różnicujące jej jakość dla określonych grup należy uznać za niepokojące.

Zakładamy, że powiększająca się komercjalizacja szkół i coraz bogatszy rynek szkół niepublicznych może prowadzić do pogłębiania nierówności społecznych i potęgowania podziałów i wzajemnych uprzedzeń między określonymi grupami. Stąd ważne wydawało nam się zbadanie, jakie poglądy na temat publicznej i niepublicznej edukacji mają Polacy i co skłania ich do posyłania swoich dzieci do płatnych szkół.

Przekonania na temat szkolnictwa w Polsce.

Tabela pierwsza zawiera treść pytań zastosowanych w sondażu. Respondenci odpowiadali na skali od 1 – zdecydowanie publiczne, do 7 – zdecydowanie niepubliczne.

Współcześnie w Polsce funkcjonują dwa rodzaje szkół – płatne (tzw. niepubliczne, czyli społeczne i prywatne) oraz darmowe (publiczne). Proszę wskazać, jakie są Pana/i poglądy na ich temat.	
Pomiar preferencji określonej formy szkół	Które szkoły zapewniają większe bezpieczeństwo dzieciom?
	Które szkoły zapewniają wyższy poziom nauczania?
	W których szkołach dziecko poznaje bardziej wartościowych rówieśników?
	Które szkoły pozwalają na lepszy rozwój zdolności i zainteresowań młodzieży?
	W których szkołach dzieci przebywają w bardziej zróżnicowanym towarzystwie?
	W których szkołach lepiej traktuje się uczniów?
Pomiar preferowanego wyboru szkoły	Gdzie Pana/i zdaniem lepiej jest posłać swoje dziecko?

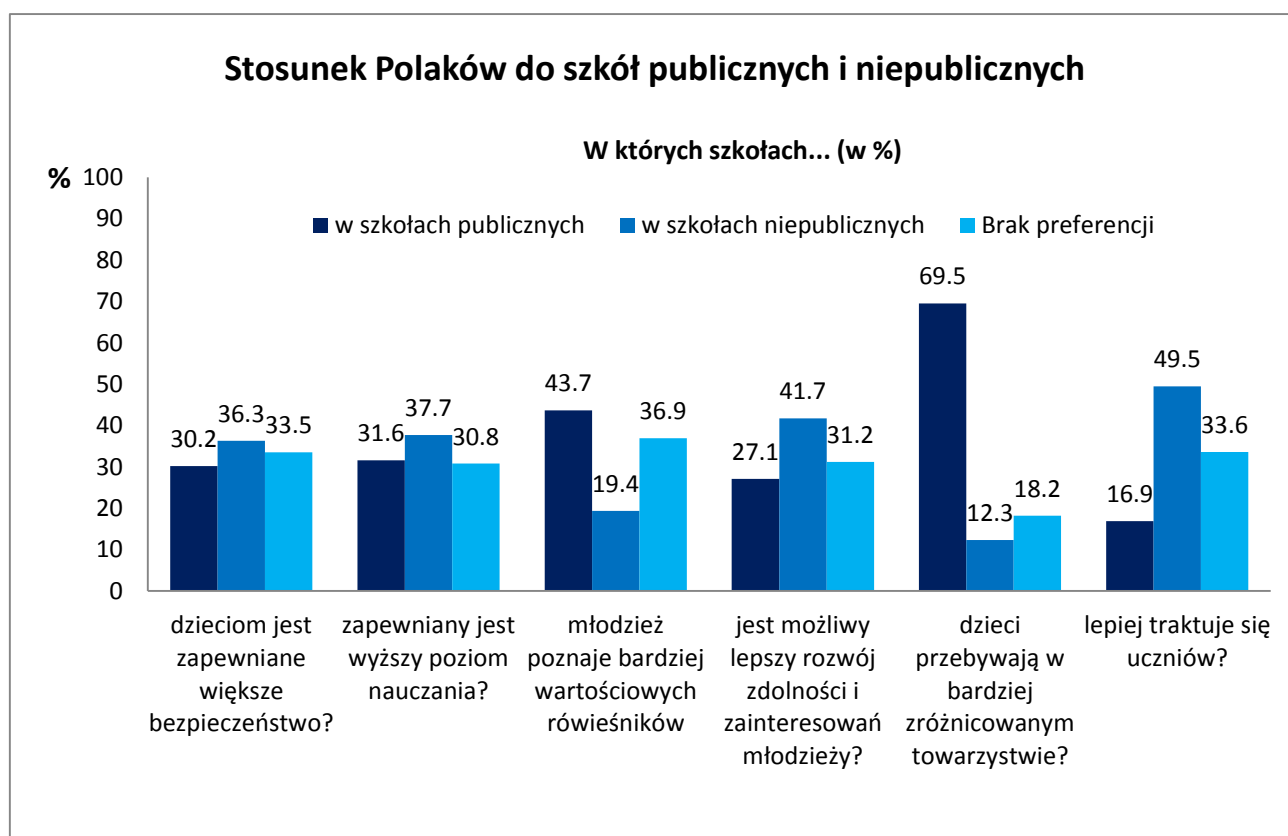
Pomiar opinii dotyczącej wyrównywania szans	Ostatnio w polskich szkołach podstawowych wprowadza się działania, które mają na celu zmniejszenie widoczności różnic między bogatymi a biednymi uczniami (np. zakaz przynoszenia drogich urządzeń czy wprowadzanie mundurków). Czy uważa Pan/i, że takie działania są dobrym, czy złym pomysłem?
---	---

Tabela 1. Pytania zastosowane w sondażu

Wyniki

Stosunek Polaków wobec szkół prywatnych i publicznych

Po dokonaniu agregacji odpowiedzi dotyczących preferencji określonego typu szkół okazało się, że więcej Polaków (48%) wyżej ocenia szkoły niepubliczne, niż publiczne (36,5%). Występuje jednak duże zróżnicowanie w zakresie poszczególnych kwestii ocenianych przy określaniu tych preferencji (wykres 1.).

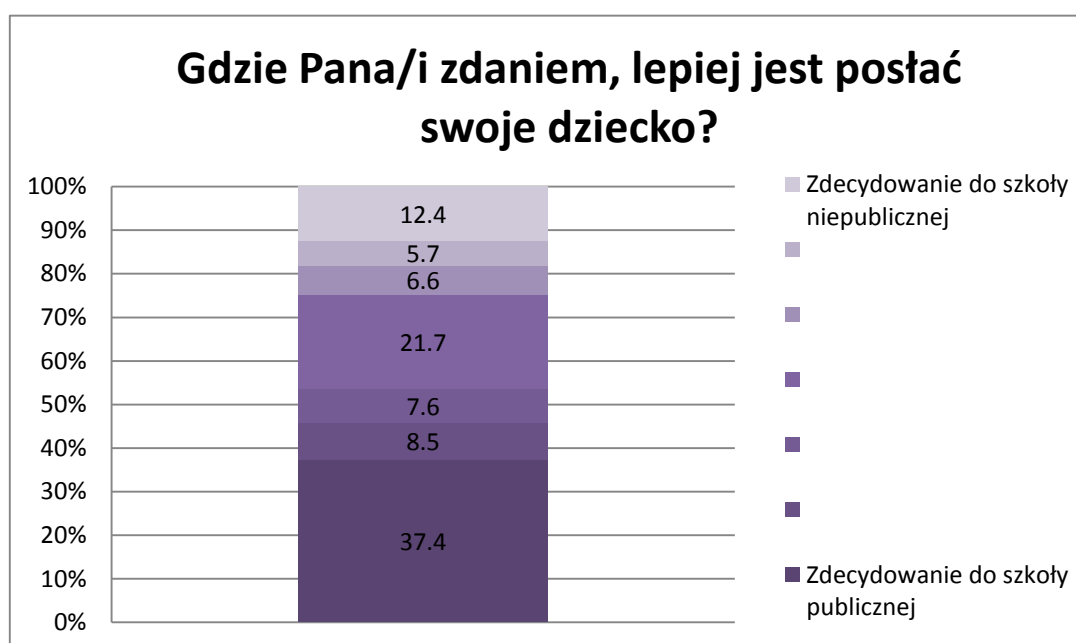

Wykres 1. Stosunek Polaków do szkół publicznych i niepublicznych

Jak widać na powyższym wykresie, Polacy wyżej oceniają szkołę publiczną tylko na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze uważają, że daje ona możliwość poznania wartościowych

rówieśników - 43,7% respondentów uznaje, że większe szanse ku temu są w szkołach publicznych, przy 19,4% twierdzących na korzyść szkół niepublicznych ($M=3,34$; $SD=1,81$). Po drugie, uznają oni, że szkoły publiczne zapewniają również bardziej zróżnicowane towarzystwo – twierdzi tak 69,5% badanych, przy 18,2% uznających zróżnicowanie za cechę bardziej szkół niepublicznych ($M=2,51$; $SD=1,81$). Jednocześnie jednak szkoły niepubliczne są oceniane jako zapewniające lepszy rozwój zdolności i zainteresowań ($M = 4,24$; $SD = 1,97$) oraz gwarantujące lepsze traktowanie uczniów ($M = 4,72$; $SD = 1,85$). W pozostałych kwestiach – poziomie nauczania ($M=4,02$, $SD=1,20$) oraz zapewnianym bezpieczeństwie ($M = 4,06$; $SD = 1,99$) – różnice – choć stosunkowo niewielkie – również przemawiają na korzyść szkół niepublicznych.

Co jednak jest w tym kontekście zaskakujące, większość Polaków (53,6%) uważa, że lepiej jest postać swoje dziecko do szkoły publicznej, niż niepublicznej (24,7%).

Wykres 2. Preferowany wybór szkoły ($M=3,18$; $SD=2,13$)

Ponadto, większość respondentów (72,2%) uznaje też za dobry pomysł działania mające na celu zmniejszenie widoczności różnic między biedniejszymi a bogatymi uczniami (przy 15,1% oceniających te działania negatywnie).

Zmienne socjo-demograficzne

Przeprowadzono również analizy pokazujące związki między uśrednionymi opiniami dotyczącymi szkół a podstawowymi zmiennymi socjo-demograficznymi, takimi jak: wiek, płeć,

wykształcenie, wielkość miejscowości zamieszkania oraz rejon geograficzny, z którego pochodziła osoba badana.

Wiek

Opinia, że szkoły niepubliczne zapewniają większe bezpieczeństwo dzieciom jest negatywnie skorelowana z wiekiem ($r = -0,14$, $p < 0,01$). Oznacza to, że starsze osoby uznają szkoły publiczne jako zapewniające większe bezpieczeństwo dzieciom. Podobnie, wraz z wiekiem rośnie skłonność do uznawania szkół publicznych za dające możliwość na lepszy rozwój zdolności i zainteresowań młodzieży ($r = -0,08$, $p < -0,05$). Wiek koreluje też z ogólną preferencją szkół publicznych ($r = -0,09$, $p < 0,05$).

Ponadto, starsze osoby częściej uważają za dobry pomysł prowadzenia w szkołach działań mających na celu zmniejszanie widoczności różnic między bogatymi a biednymi dziećmi ($r = 0,14$, $p < 0,001$).

Płeć

Preferencja w wyborze szkoły okazała się być zróżnicowana za względu na płeć ($F(1;887) = 4,03$, $p < 0,05$). Posłanie dziecka do szkoły niepublicznej uznaje za lepsze 47,3% kobiet ($M = 3,04$) i 52,7% mężczyzn ($M = 3,33$).

Jednocześnie jednak kobiety częściej deklarowały, że szkoły niepubliczne zapewniają młodzieży lepszy rozwój zdolności i zainteresowań (54,3% przy 45,7% twierdzących tak mężczyznach).

Wykształcenie

Przeprowadzono serię analiz mających na celu zbadanie wpływu wykształcenia na stosunek do szkół publicznych i niepublicznych. Okazało się, że wraz ze wzrostem wykształcenia wzrasta też preferencja szkół niepublicznych ($r = 0,16$, $p < 0,01$). Im wyższe wykształcenie, tym silniejsze jest też przekonanie, że szkoły niepubliczne zapewniają dzieciom większe bezpieczeństwo ($r = 0,2$, $p < 0,01$), pozwalają na lepszy rozwój ich zdolności i zainteresowań ($r = 0,17$, $p < 0,01$), oraz zapewniają lepsze traktowanie uczniów ($r = 0,10$, $p < 0,01$). Odnotowano też słabą, choć istotną korelację wykształcenia z preferencją posłania swojego dziecka szkoły niepublicznej ($r = 0,07$, $p < 0,05$).

By dokładniej zbadać wpływ wykształcenia, przeprowadzono jednoczynnikową analizę wariancji. Analizy kontrastów wykazały, że osoby z wyższym wykształceniem silniej preferują szkoły niepubliczne ($M = 21,69$, $SD = 5,98$). W porównaniu z niżej wykształconymi osobami mają też silniejsze przekonanie o tym, że szkoły niepubliczne zapewniają uczniom większe bezpieczeństwo ($M = 4,51$, $SD = 1,72$) i lepsze traktowanie ($M = 4,99$, $SD = 1,60$), ponadto umożliwiają im lepszy rozwój zdolności i zainteresowań ($M = 4,76$, $SD = 1,62$).

Poglądy ekonomiczne

Istotne zróżnicowanie w stosunku do określonego typu szkół zaobserwowano wśród osób o różnych poglądach ekonomicznych. Respondenci utożsamiający się z modelem wolnego rynku wykazali istotnie większą ogólną preferencję szkół niepublicznych, niż osoby utożsamiające się z modelem socjalnym państwa opiekuńczego ($r = -0,14$, $p < 0,01$). Szczególnie uważają zaś, że szkoły publiczne w mniejszym stopniu zapewniają bezpieczeństwo dzieciom ($r = -0,14$, $p < 0,01$), mają niższy poziom nauczania ($r = -0,13$, $p < 0,01$), w mniejszym stopniu pozwalają na rozwój zainteresowań i zdolności młodzieży ($r = -0,18$, $p < 0,01$) oraz gorzej traktuje się w nich uczniów ($r = -0,098$, $p < 0,01$).

Region geograficzny i wielkość miejscowości zamieszkania

Nie zaobserwowano konsekwentnych różnic regionalnych w deklarowanych stosunku do szkół. Tabele ukazujące istotne zróżnicowania zamieszczono w aneksie.

Od województwa zamieszkania zależało przypisywanie określonym szkołom wyższego poziomu nauczania ($F(15, 831) = 1,85$, $p < 0,05$) oraz możliwości lepszego rozwoju zdolności i zainteresowań młodzieży ($F(15, 840) = 1,95$, $p < 0,05$). Szkoły niepubliczne uznano za zapewniające wyższy poziom nauczania w województwie lubuskim ($M = 4,99$, $SD = 1,60$), publiczne zaś w województwach łódzkim ($M = 3,33$, $SD = 2,39$), podlaskim ($M = 3,39$, $SD = 1,84$) i mazowieckim ($M = 3,60$, $SD = 2,12$). Mieszkańcy województwa lubuskiego są też silniej przekonani o szkołach niepublicznych jako miejscach lepszego rozwoju zdolności i zainteresowań ($M = 4,78$, $SD = 1,84$).

Również ocena działań mających na celu zmniejszanie widoczności różnic między uczniami okazała się zróżnicowana w poszczególnych województwach. Najbardziej pozytywnie postrzega się je w województwach opolskim ($M = 6,35$, $SD = 1,34$), świętokrzyskim ($M = 6,03$, $SD = 1,67$) i warmińsko-mazurskim ($M = 6,19$, $SD = 1,31$), najbardziej negatywnie zaś w

województwach lubelskim ($M = 4,96$, $SD = 2,29$), lubuskim ($M = 4,67$, $SD = 2,07$) i małopolskim ($M = 5,01$, $SD = 2,07$).

Przeprowadzono też analizy korelacji przekonań o szkołach z wielkością miejscowości zamieszkania. Uzyskano istotne, choć słabe korelacje. Okazało się, że im większa miejscowość, z której pochodzi respondent, tym bardziej wykazuje on ogólną preferencję szkół niepublicznych ($r = 0,09$, $p < 0,05$). Silniej jest też przekonany o tym, że w szkołach niepublicznych uczniowie są lepiej traktowani ($r = 0,12$, $p < 0,01$), mają większą możliwość rozwoju swoich zdolności i zainteresowań ($r = 0,08$, $p < 0,05$) oraz zapewniane jest im większe bezpieczeństwo ($r = 0,08$, $p < 0,05$).

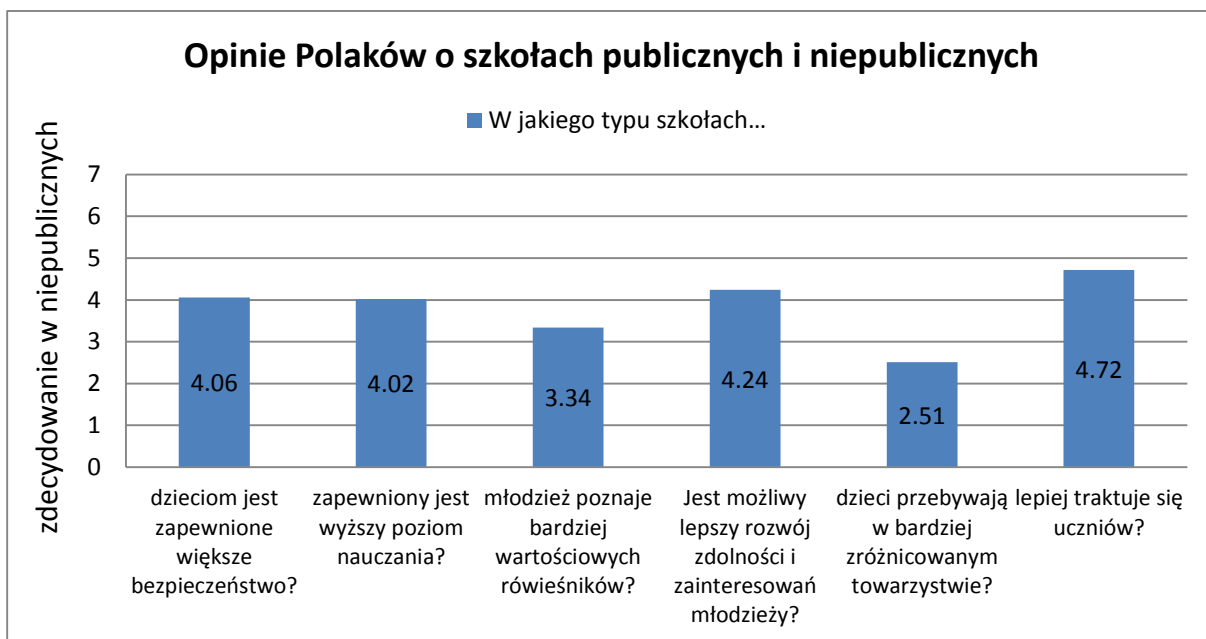
Pozostałe zmienne demograficzne

Przeprowadzono serie analiz dla opinii o szkołach z uwzględnieniem zmiennych takich jak subiektywny status ekonomiczny, poziom materialny i afiliacja polityczna. Analizy nie wykazały istotnego wpływu tych zmiennych na preferencje określonego typu szkół.

Podsumowanie

Przedstawione wyniki pozwalają stwierdzić, że Polacy przypisują większą jakość szkołom płatnym, niż publicznym. Aczkolwiek różnice nie są bardzo znaczące, powinny stanowić impuls do refleksji nad przyczynami i skutkami tego zjawiska.

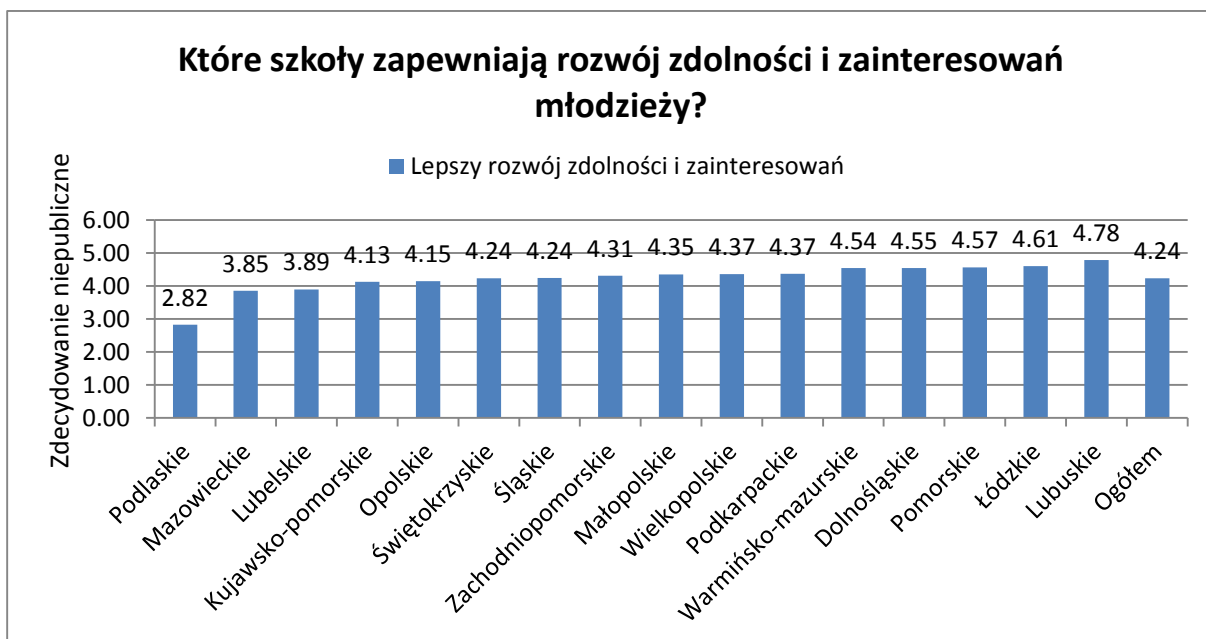
Aneks.

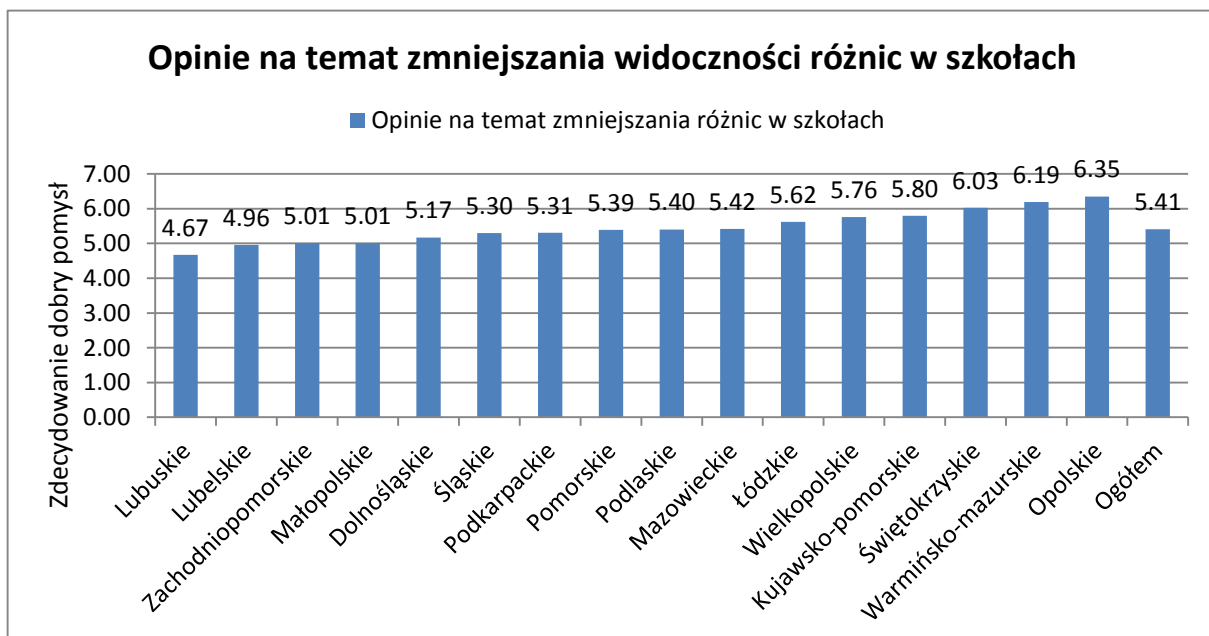
Wykres 3. Średnia preferencja szkół niepublicznych

Wykres 4. Regionalne zróżnicowanie opinii o wyższym poziomie nauczania

Wykres 5. Regionalne zróżnicowanie opinii o lepszym rozwoju zdolności i zainteresowań w poszczególnych szkołach

Wykres 6. Regionalne zróżnicowanie opinii na temat działań zmniejszających widoczność różnic materialnych wśród uczniów.